

שיחות אל־יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת משפטים

גליון 50

הרוצה לנדב גליון לע"נ או לרגל שמחה וכדו',
וכן להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

ראיית הנולד במלחמת היצר, ושמירת ה'פקדונות' של כוחות הנפש^o

בהם, 'כך אלו מסיני', גם בדין ודברים בינך לבין השכן שלך יש רצון ה' איך שתתנהג, מה מותר ומה אסור. ה'בין אדם לחברו' שלך הוא עיקר גדול ביהדות ואי אתה רשאי לזלזל בו, שאותה תורה המצווה במסכת ברכות הל' ק"ש ותפילה, ציוותה במס' ב"ק על אבות נזיקין ותולדותיהן.

ויש עוד מקום להקיש המשפטים ל'סיני' בדרך זו. כמו שהתנאי המקדים לקבלת התורה, ל'אנכי' ו'לא יהיה לך', הוא 'סיני' – היינו המדבֵר וההכנעה, שהאדם צריך להיות מופשט ומופרש מכל עוה"ז ותאוותיו, דאגותיו וטרדותיו, וללא זה לא יוכל לקבל על עצמו באמת עול מלכות שמים בשלמות, כן נצרך אותו 'מדבר סיני' לקבלת פרשת משפטים. גם בזה צריך האדם להבין שא"א לו להישאר עם השקפתו על העולם ועל עצמו, עם כל תאות בצע ומחשבות עסקיו וכך לקבל על עצמו דיני משפטים, אלא צריך לפשוט עצמו

היקש המשפטים לעשרת הדברות

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א). ז"ל רש"י 'כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני'. העומק בזה הוא, שבני אדם נוטים לחשוב שפרשיות כמו לך וירא תולדות בשלח יתרו ואתחנן, שיש בהם ענינים מרוממים ונשגבים, כמו מעשה העקדה, ברית בין הבתרים, קריעת ים סוף ומתן תורה, הם המה יסודי הדת, וראוי להתעמק בהן כדי להתקרב לה' ולהתרומם על ידם מהארציות, אבל פרשת משפטים, העוסקת בארבעה אבות נזיקין וארבעה שומרים, 'שור שנגח את הפרה' ו'אלו מציאות', מה חשיבות יש בה בנוגע לעבודת ה' שלי. על זה בא רש"י ואמר 'וי'ו מוסיף על ענין ראשון', שכמו שאתה מבין שעשרת הדברות הם עיקרי הדת, ולכן למדת והתעמקת והתבוננת

תיכף ומיד לקחת מס' ב"ק ולהכניס כל ההרגשים הנעלים והמרוממים לתוך הסוגיא, כי בלא"ה לא יישאר מאומה מההתעוררות שלו. כי מדרגות גבוהות ככל שיהיו, ואף נעשה ונשמע ממש במתן תורה, אין להם ערך וקיום אם לא ישקיע האדם את עצמו בתורה.

והיינו מה שמסיים רש"י מדברי חז"ל, 'ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח'. כי עבודת המזבח היא דבר קדוש ונורא עד מאד, שאין מקריבים סתם בהמה ע"ג המזבח, אלא האדם מתעלה עם קרבנו ומקריב את עצמו על המזבח, וזהו אחד משלשת עמודי העולם, ומ"מ אין קיום ומשמעות לעבודה בלי 'סנהדרין', בלי דינים וב"ק. אכן גם צד הראשון של ההיקש חשוב באותה מידה, שהצורה השלמה להתעסק בדינים היא כאשר מבינים שאף אלו מסיני, כלומר שגם הסנהדרין והממונות הם עבודת ה', ואותו הבורא שצוה על עשרת הדברות ועל עבודת המזבח צוה על הדינים, ושניהם תלויים זה בזה.

כמדבר ואז לקבל ע"ע 'ואלה המשפטים'.

אך באמת לא רק פרשת משפטים הוקשה למתן תורה לומר ש'גם אלו מסיני', אלא ההיקש הוא גם להיפך, מתן תורה הוקש למשפטים, דהא אין היקש למחצה. על כן ראתה התורה לצוות על עניני ממונות, ד' אבות נזיקין וד' שומרים, תיכף ומיד לאחר מתן תורה, בלי שום הפסק, שאם שאל ישראל האדם, הלא זה עתה עניתי ואמרתי 'נעשה ונשמע' וזכיתי להתעלות ממש למדרגות נבואה, ופסקה זוהמתן, ומה ענין ב"מ וב"ב לכאן, הלא יותר ראוי היה שנדבר קצת 'העכערע זאכען'. על זה באתה תורה ולימדה פרשת משפטים תיכף, ללמדנו שהדרך היחידה לאדם לקנות קנין חזק בר קיימא למתן תורה ולכל המדרגות וההשגות וההתעוררות, זה רק אם הוא 'ווארפט זיך אריין אין ב"ק', כי בלי זה לא יישאר מכל המתן-תורה שלו כלום¹. כן הוא אצל כאו"א. למשל, יש שבתות ומועדים וזמנים מיוחדים בהם הלב נפתח, ויש שהאדם מתעורר מדברי כיבושין או בשירות ותשבחות, ומרגיש התעלות, צריכים

¹ כעיי"ז יש לבאר מה שרש"י מביא על יתרו 'מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', שוי"ו ד'וישמע יתרו' מוסיף על ענין ראשון, שהבין שא"א לנצח את עמלק באמת בלי מתן תורה. וכן הבין

לנכון שבלי מתן תורה לא יישאר מאומה מכל ההתעוררות של קרי"ס ש'שמעו עמים ירגזון חיל אחז' אצלו, אם לא יעשה מעשה ויקבל את התורה.

והלך וגנב, תרצע. ואם מוכר עצמו, אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע. מקשים העולם אם שמע למה באמת מכר את עצמו או גנב, ואומרים 'ער האט געהערט אבער נישט דערהערט'. אבל תירוץ זה אינו מספיק, כי למה באמת 'האט ער נישט דערהערט', הלא כל אלו שעמדו לידו שפיר 'שמעו' כדבעי, ומה נשתנה הוא מהם שלא נכנסו הדברים באזנו כלל. וכך יש לשאול על יתרו שהכתוב מעיד עליו 'וישמע יתרו', ורש"י מסביר ששמע קריעת ים סוף ובא, הלא כל העולם שמע, כדכתיב 'שמעו עמים וגו'', ולמה בא רק אחד. ואכן ההבדל בין 'הערען' ל'דערהערען' מבואר ונכון, רק השאלה היא למה באמת יש אחד ששומע ובא ואחרים אינם שומעים במדרגה כזו.

מסביר האמרי אמת (בהר תרפ"ח) דבר נורא. אדם שעמד למרגלות הר סיני ושמע 'אנכי' וכו' יחד שבטי ישראל, אם הדברים לא נכנסו באזנו אין זה אלא מפני שהיו לו דברים אחרים באזנו, קולות אחרים שמשפיעים עליו לרעה ומונעים את דברי ה' מלהיכנס לאזניו.

על כן אם יש דרשת התעוררות או שבת שקלים וכיו"ב וכולם מתעלים ובאמת מרגישים נועם שבת, ויש אחד שהשמיעה אינה פועלת עליו, בחי' 'אזן זו ששמעה עבדי הם והלך ומכר את

ויש בזה נסיון גדול, שהרי פעמים הרבה בא היצר להחטיא את האדם בצורה גלויה, ואינו מכסה את פרצופו האמיתי של 'עמלק', ומקרר את האדם כעמלק, אבל לפעמים יכול היצר לבוא דוקא באצטלא של חמימות דקדושה, להבעיר לב האדם ב'נעשה ונשמע', ומזכיר לאדם את האש והלפידים ואת קול השופר החזק מאד, כמה נעלה ומרומם היה אותו מעמד. ורוצה לשיר אותם ניגונים ערבים ששמעו, ואתם דברי כיבושים שדברו, הכל לחמם את לבו לעבודת ה'. אבל ידוע תדע שבכל זה כרוך תנאי ברור, לדעת אם רוח הזה שפועם בקרבך הוא יראת ה' טהורה או חלילה עמלק במסוה של צדקות, והוא שאם לא יביאו כל המחשבות הללו לכך שתסמך פרשת משפטים לקבלת התורה, ותתייגע בתוס' ובסוגיא כשור לעול וכחמור למשא, אז תדע שהכל הבל ורעות רוח ויצר הרע גדול. כי ריקודים והתעוררות הם דברים נפלאים, אבל נסמכה סנהדרין אצל המזבח.

שמיעה מונעת שמיעה

והגישו אזניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אזניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם. (פסוק ו) ז"ל רש"י 'ומה ראה אזן להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר רבי יוחנן בן זכאי, אזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב,

מונחים באותה סוגיא ודנים בכובד ראש בדברים העומדים על הפרק, ברח לך משם כל עוד נפשך בך, שהרי השמועס הזה עכשיו יאטום אזנך, שלא תשמע את הבת-קול היוצאת מהר חורב ואומרת 'שובו בנים שובכים'. ואף שמאד קשה להיפרד מקופקע באמצע שמועס סוער, מ"מ לפום צערא אגרא, והשכר הוא שלא תאבד את חוש השמיעה שלך. והלא אתה יודע איזה צער ועגמ"נ יש כשאתה רואה כולם לומדים בהתמדה ולך אין חשק, כולם מתפללים עם געשמאק ולבך מטומטם כאבן, לכן תכניס את האליה לתוך הקשה שבאוזן, ולא תצטרך לבוא לידי רציעה אחרי כן.

הוי מחשב שכר עברה כנגד הפסדה

וזה מהעצות החשובות במלחמת היצר, להיות חכם שענינו בראשו – שהאדם אומר לעצמו אם לא אתגבר עכשיו ואפול ברשות יצרי, אפסיד הרבה לאחר זמן ואסכול מאד. ואף שהרבה פעמים אין לו הכח לעמוד נגד יצרו, אבל הידיעה והראייה בחוש (כמו שאמרו 'איזהו חכם הרואה את הנולד') מהצער שיהיה לו כתוצאה ממעשיו עתה, יתנו גבורה בלבו שיוכל להתחזק.

דוגמא לזה היתה כאן בחנוכה. תיקנו בישיבה שמי שלא מגיע לתפילת שחרית

עצמו, צריך לבדוק עצמו היטב אם יש קולות אחרים שמדברים באזניו, ניבול פה, לה"ר, זלזול בצדיקים ושאר דברים אסורים, כי אוזן השומעת לכל אלו, ודאי אין לה יכולת לשמוע דברים טובים. ופעמים הרבה שאין הדברים 'אסורים', חלילה אינו מנבל את פיו, אבל ישב ב'קופקע' שמתלוצצת על פלוני שמתפלל בדבקות ואלמוני שלומד בהתמדה, ואינו מבין שמושב לצים הוא מקום מסוכן ביותר. ואין לך דבר שסותם את האוזן 'צו דערהערן מתן תורה' כמו 'א' קופקע וואס לאכט אפ און מאכט אוועק ערליכקייט'.

והיינו מה דאיתא בגמ' (קידושין כא:): 'אמר רבי אלעזר, יודן בריבי היה דורש, כשהן רוצעים אין רוצעים אלא במילתא (-האליה שבאוזן)'. וטעמו יובן כפתור ופרח ע"פ מה שאמרו (כתובות ה:): 'מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון – יכוף אליה לתוכה'. שהרי בעומק הרציעה לא באה על זה שהאדם אינו שומע, שבזה הוא אנוס, אלא רוצעים האליה שבאוזן, על כך שלא מנעה את האוזן מלשמוע דברים פסולים וטמאים, כמו שהיה מוטל עליו, וכך 'איז זיין הערען אינגאנצען פארשטאפט', וזה החריש את שמיעת האדם.

לכן בפעם הבאה שאתה עומד עם חברים ומדברים פאליטיק וכולם

מרפידים, והוצרך שוב לכתוב שבאו למדבר סיני, וכל זה למה. אלא ביאור הענין הוא, שחז"ל (מכילתא מס' בחודש) דרשו 'רפידים' שָׁפּוּ יִדְיָהֶם מדבר תורה, אין הכוונה שהיו שקועים בחטא, וגם לא לחמו נגד משה רבינו, אלא היו 'אויסגעלאשען און צוקלאפט', כמו שהרבה פעמים רואים בחורים שנראה עיפיים ו'אנגעזעצט' עד שנראה שאינם יכולים לעמוד בקומה זקופה. זהו רפיון ידים האמור כאן. כשאדם שקוע ברפיון ידים בדרך כלל גורם שיבוא עליו עמלק, שכבר ירצה להחטיאו ב'אשר קרן' ולהפילו ליאוש ולעון ממש רח"ל, ואז כש'ואתה עיף ויגע' מתגברת מאד המלחמה נגד הנחשלים ויש סכנה גדולה. אך באותו הרגע הבינו בני ישראל שאם יישארו ב'רפידים' ולא יתגברו בעצמם ללחום נגד עמלק ונגד קליפת הרפיון-ידיים לא יזכו לקבלת התורה, ואז נבהלו מאד, 'געוואלד' מה יהיה עם מדבר סיני שלנו, מה יהיה עם 'תעבדון את האלקים בהר הזה'. מכח ההתבוננות בהר סיני ובקבלת התורה היה להם הכח להינתק מקליפת רפידים ולצאת ממנה, וכך לבוא למדבר סיני. לכן מקדים הפסוק 'ביום הזה באו מדבר סיני', שזה נאמר על הזמן שעדיין היו ברפידים, אבל במחשבתם ובדעתם ורצונם העתיקו את עצמם למדבר סיני, וכמו שאמר הבעש"ט 'במקום מחשבתו של אדם שם

אינו יכול להיכנס לשיבה משך כל היום. מה היה מטרת התקנה הזו. הבה נראה מה מתרחש כשבחור הולך לישון בשעה מאוחרת בליל חנוכה אחרי מסיבה משפחתית. הנה הוא ישן על מיטתו ושנתו ערבה עליו ביותר, ובתוך חלומותיו המתוקים הוא שומע את רעש השעון המעורר שלו, מה הוא עושה, שולח את ידו ומשתיקו לחמש דקות, וחוזר חלילה. אז נכנסת אמו ומנסה להעירו בדרכי נועם, אך גם זה לשוא. אחר כך נכנס אביו ואולי בקצת פחות דרכי נועם מנענע את מטתו, ולבסוף גם הוא מתייאש ומניח את בנו בשנתו. פתאום נזכר הבחור שחמש הדקות הללו של שינה יעלו לו ביוקר, כי אם לא ימהר עכשיו לתפוס את ה'באס', לא יוכל להגיע לשיבה כל היום. וקופץ ממטתו בזריזות, ומתפלל שחרית והלל בשיבה כדבעי. ואף דבאמת אין לו כח להתגבר ולקום, ומצד עצמו רחוק הוא ממתן הזריזות, אבל כיון שהוא מבין שהוא יצטרך לשלם מחיר גבוה בשביל עצלנותו, אין הצר שוה בנוק המלך.

עפ"י יסוד זה מסביר השם משמואל (יתרו ד"ה בחודש השלישי) לשון הכתוב גבי מתן תורה (שמות יט, א-ב) 'בחדש השלישי וגו' ביום הזה באו מדבר סיני. ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני', שלכאורה קשה מאד, אחר שכתב שבאו מדבר סיני חזר ואמר שנסעו

אלה הם ימי שמחה וטהרה שנוכל להכין בקרבנו 'מטבע של אש' לתת לה, ולהיות ראוי שמשה רבינו יהא זוקף את ראשינו (כדאיאת במדרש). לכן יש לנו עוד יותר זמן להתבונן באלו הענינים של שקלים ומלחמת עמלק.

שמירת הכיסופים ותיקון למי שפשע בשמירה

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים (כב, ו). השפת אמת (תרל"ה) מפרש כתוב זה כמין חומר. 'כי יתן איש' – הקב"ה, שנקרא 'ה' איש מלחמה', נותן לאדם 'כסף' – כיסופים, רצונות וחשק, וגם 'כלים' – כוחות וכשרונות וטבעים, 'לשמור' – שישתמש בהם לעשות רצון קונו, שיקח אלו הכיסופים וישתוקק לטוב, ויקח אלו הכלים, כגון לבו הטוב שיש לו בטבעו או כשרונותיו המזהירים שחונן בהם, וישקיעם בתורה ובתפילה בשבת ובגמילות חסדים. אבל צריכים מאד להיזהר מהגנב הגדול המתחבא במחתרת הלב, 'וגנב מבית האיש' – היצר האורב לאדם ורוצה לגנוב אלו הכיסופים שנתנו לו לשמור, כדי שיתענג על ה' בזמירות שבת, ב'נשמת' או בקיום המצוות, ולהורידם לתענוגי עוה"ז המותרים והאסורים רח"ל.

הוא כל האדם, ומכח ההתבוננות הזו באמת זכו ש'ויסעו מרפידים' עד שבאמת 'ויבואו מדבר סיני'.

והיינו כנ"ל, שאף שלא היה להם כח להתגבר במצב שהיו נמצאים בו, כמו אותו בחור ששוכב על מטתו ואינו מוצא כח בעצמו לקום, אבל ההבנה במה שעלול להפסיד אם לא יתגבר, היא עצמה נותנת בו עוז ותעצומות להתגבר וללחום, 'והחלש יאמר גבור אני', ובאמת יוצא מרפידים ומנצח את עמלק עד שמגיע למדבר סיני.

ולכן צריך לדעת שאם אתה מרגיש בעצמך קצת 'רפידים'דיג, או 'נחשלים'דיג, אתה 'עייף ויגע' ועמלק גובר עליך ורוצה להפילך, ואין בך הכח ללחום נגדו, אין העצה לשבת בתעניות וסיגופים לתשובה וכפרה, שהרי זה רק יחליש אותך יותר, אלא העצה היא לחשוב ולהתבונן שעוד מעט מגיע שבת שקלים ונאמר 'אור פניך עלינו אדון נשא', ואח"ז ימי פורים האלה, ואחריהם ימי פסח של גאולה וקדושה ורוממות, וירבו בך געגועים וצמאון וחשק שבאמת תרגיש את קדושות הימים, ולא תשב ב'סדר' או בקריאת מגילה כעץ יבש עם לב שבור ומיואש. ומכח מחשבות אלו יהיה לך הכח להרים את עצמך ולעזוב את עמלק ורפידים.

בכל כמה שנים נותן לנו ה' עוד חודש מפ' משפטים עד שבת שקלים, ימים

כדבעי. ע"ז אומר השפ"א דבר נורא, הרי יש משנה בריש המפקיד (ב"מ לג:): 'שילם ולא רצה לישבע וכו', נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל וכו' למי שהפקדון אצלו, שאם לא רצה השומר לפטור את עצמו בשבועת השומרים ומודה בחיובו ומקבל ע"ע לשלם, הרי אם ימצא הגנב משלם כפל לשומר. כלומר אם האדם אינו בא באמתלאות ותירוצים לפני המקום, אלא מודה ועוזב בחיובו ואומר 'פשעתי', אזי אם באמת ייזהר מאז לשמור כראוי, וכך ימצא את הגנב שלו, גם מזה יהיה לו 'כפל', שהוא מדת בעל תשובה שזדונותיו נעשו לו כזכיות.

אחר כל הדברים האלה צריכים אנו להתבונן היטב, שהקב"ה מפקיד אצלנו הני 'כסף או כלים', שנתן לכל אחד ואחד 'כלים' גדולים ונוראים, שהם כוחות וכשרונות וטבעים מסוימים, לזה יש תפיסה מהירה, ולחברו יש זכרון טוב, והשלישי חריף ועמקן, ופלוני יש לו לב טוב ועין טובה וכו', כל אחד וה'כלים' שלו. צריכים להיזהר ביותר, שלא להיות בגדר שולח יד חלילה, ושליחות יד היינו השתמשות עם החפץ לצורכו כנגד רצון הבעלים, ושומר העושה כן מתחייב באונסים מיד. וכן גם באופן כזה שהאדם מביא עצמו לידי שליחות יד רח"ל ועושה עם הכלים נגד רצון המפקיד, כבר לא יוכל לטעון אנוס

הרבה פעמים רואים בחורים שלומדים טוב ומתפללים בזמן ועושים המוטל עליהם, וחלילה אין עוברים שום איסור בשו"ע, אבל כשמדברים עמם מבחינים מיד שגם כשלומדים ומתפללים ה'כסף' שלהם אינו מונח כאן, ה'נכסף נכספתי' של הבחור שקוע עמוק בחלומות על עסקים שעתיד לעשות או בספר שהוא קורא, ב'קאמפיטער' או בדברי הבל אחרים, ורח"ל שלטה בו יד הגנב. שהרי הכיסופים שלו היו צריכים למלאות את לבו, שישב בכל רגע פנוי אצל גמ' ללמוד עוד תוס' עוד רשב"ם ועוד רעק"א, לחטוף עוד ועוד כדי למלאות צמאנו ורעבונו.

או אז 'אם ימצא הגנב' – כשהאדם תופס את הגנב בעוד מועד ולוחם עמו ומביאו לדין, אז ממלחמת היצר גופא 'ישלם שנים' – האדם מרויח מאלו הניסיונות, שבכך עובד ה' בכפליים 'בכל לבבך בשני יצריך' ושכרו בכפליים, שנקנים לו הכסף והכלים בקנין נצחי כיון שהתגבר על יצרו. אבל 'אם לא ימצא הגנב', היינו שכבר מאוחר מדאי, כי פשע בשמירתו והגנב לקח ממנו הכסף והכלים, ונקרב בעל הבית אל האלהים' – הנשמה באה למשפט לפני אדון כל הארץ, ורק אם יכול לישבע 'אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', ששמר כראוי, ייפטר.

ומה יעשה השומר שאינו יכול לישבע, כי לב יודע מרת נפשו שלא שמר לגמרי

התורה, מורה דרך פרטי בכל הליכותנו

ראיתי היום דבר חדש שלא ראיתי עד הנה, אמנם שמעתי כבר מכמה אנשים ע"ז, אבל לא ראיתי בלתי היום ואינו דומה שמיעה לראיה, וכבר עברו כמה שעות ולבי עדיין פועם מהתרגשות. נסעתי היום ברכבו של אחד מידידי הישיבה, והיה לו שם קאמפיוטער מבהיל על הרעיון². אם רוצים ללכת לאיזה מקום, מקישים לתוך הקאמפיוטער את המקום שרוצים להגיע אליו, גם אם זה במרחק של מאה מיל ויותר, והוא אומר לך איך ללכת, כאן ימין וכאן שמאל, עד שאתה מגיע למחוז חפצך. ולא זו אף זו, אם הנוהג את הרכב אינו מצייט לקאמפיוטער והוא תועה בדרך, יקח כמה רגעים והקאמפיוטער יודיע לך את הדרך אשר תלך בה מעכשיו, תסתובב כאן, תחזור לשם, עד שהאדם יגיע למחוז חפצו.

כשרואים מכשיר זה עולה על הלב מחשבה, אוי כמה הייתי רוצה שיהיה לי מורה דרך בחיי שיאמר לי בכל פינה ופינה, עכשיו אתה בדרך הטוב, ותעשה כך וכך, תלמד מסכת זו בעיון, תתפלל כך וכך, ולמחר יאמר לי שצריכים לעשות קצת אחרת, כי כל יום יש לו

הייתי ונפלתי ונכשלתי, כי מי הרשה לך לשלוח יד לכתחילה ולהביא עצמך למצב הזה.

ובהמשך פרשת שומרים כתיב (כב, יג-יד) 'וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם. אם בעליו עמו לא ישלם', ואיתא בספה"ק שהאדם נקרא שואל על נשמתו מאת השי"ת, שאז גם אם ח"ו היה ענין של 'נשבר או מת', 'אם בעליו עמו' שהאדם תמיד דבוק בקוב"ה במחשבה בדבור ובמעשה, עד שאפשר לומר שבשעת ה'שבירה' גם היה ענין של 'עמו במלאכתו', אז יכול השואל להיפטר.

כמוכן שאצל צדיקים המדרגה של 'בעליו עמו' היינו שלא הזיזו אצבע קטנה בלי לחשב שזה רצונו ית', וק"ו כשעסקו בצרכי גופם, שהכל היה באופן של 'בכל דרכיך דעהו'. אמנם אנו אנשים קטנים ולדידן דינו אם לא ננתק את עצמנו להפריד עצמנו מעבודת ה' לא להשתמש חלילה עם הפקדונות נגד הבעלים, שתמיד יהיה יראת ה' לנגד עינינו, וכך נוכל להתעלות לאיזה מדרגה של 'בעליו עמו'.

² רה"י מתאר כאן מכשיר GPS שהיה אז דבר חדש מאד וראהו אז לראשונה.

משפטים בפרט מתגלה ענין זה, שהתורה לא מלמדת אותנו רק איך לעבוד את ה' בין אדם למקום, אלא גם נזקי שכנים וד' שומרים כתובים בתורה, ללמדנו מה הצדק והישר והמשפט, גם בשעה שאדם פגע והזיק או פשע בשמירה. ואין עניני ממונות בתורה סתם הלכות מדינה, אלא אף אלו מסיני שזוהו עבודת ה', לשמור על ממון חברך ולהיזהר מגזילה ולמען נחדל מעושק ידינו.

*

יה"ר שנזכה ללכת אחרי התורה, ונסמך את הסנהדרין למזבח, היינו שעבודת ה' של שבת קודש וזמירות ותפילה וכו' יבואו תמים יחדו עם משפטים, שנתעמק במילי דנזיקין ללמוד ע"מ לשמור ולעשות, ונלמד הל' שומרים בעיון, וגם נבין שיש לנו פקדונות קדושים של 'כסף' ו'כלים' וניזהר שלא לשלוח בהם יד, וכך נזכה שיהיו אזנינו כרויות לשמוע בת קול היוצאת מהר סיני ואומרת 'כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם'.

הדרך המיוחדת לו. ובפרט כשאני נוטה חלילה מהדרך הישרה, שיודיע לי איך אני חוזר לדרך המלך, ואז אדע בבירור את המעשה אשר אעשה ואת הדרך אלך בה. וברור לי שאילו היה לי מכשיר כזה שלא הייתי תועה וטועה לעולם, והייתי הולך בדרך החיים כל ימי. ואמנם כן הראה לי פעם האמשינובער רבי שליט"א בספר ביכורי אביב להרה"ק מראדזימין, שמביא מהרבי מלובלין זי"ע שענין הרבי הוא שמורה לכל אדם את העבודה המיוחדת שלו לפי שורש נשמתו. אבל על זה כואב הלב, שהרי מה נעשה אם אין לי רבי כזה שידריכני ע"פ שורש נשמתי, ואין לי קאמפיוטער שיאמר לי לפנות ימין ושמאל ולהשיבני בדרך ישרה ולמסילה העולה בית אל.

אבל אלו מחשבות פסולות, שהרי 'אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' כתיב, שהנחילנו הקב"ה תורת אמת והיא מורה לנו את הדרך, וממנה לא נסור ימין ושמאל, וגם אם נשגה נמצא בה דרכי תשובה ותיקונים, עץ חיים היא למחזיקים בה. ובפרשת